Reactie op de aanpassing van de UitvoeringsRegeling Meststoffenwet en het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (2026–2029) Namens: Coöperatie FarmPlus

Coöperatie FarmPlus vertegenwoordigt ruim 8000 Nederlandse akkerbouwers, fruittelers, vollegrondsgroentetelers, veehouders, bollentelers en boomkwekers. Wij danken het ministerie voor de mogelijkheid om te reageren op de aanpassing van uitvoeringsregeling meststoffenwet en het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (APN). Onze leden worden direct geraakt door de voorgestelde maatregelen, met name in de aandachtsgebieden stikstof en fosfaat. Wij erkennen het belang van schoon grond- en oppervlaktewater, maar constateren dat het voorgestelde programma op cruciale onderdelen tekortschiet in uitvoerbaarheid, onderbouwing en draagvlak.

Positieve elementen ten opzichte van het 7e Actieprogramma

Wij waarderen enkele verbeteringen in het concept:

- **Introductie van doelsturing**: De omslag van generieke normen naar bedrijfsspecifieke doelsturing biedt perspectief voor vakmanschap en maatwerk. Dit doet meer recht aan regionale verschillen en de dagelijkse praktijk van boeren.
- **Herziening NV-gebieden**: De overgang naar aandachtsgebieden en het onderscheid tussen stikstof- en fosfaatproblematiek voorkomt onnodige generieke kortingen in fosfaatgebieden.
- **Gebruik van actuelere data**: De actualisatie van bronanalyses en waterkwaliteitsgegevens is essentieel voor een realistisch beleid. Dit draagt bij aan een betere onderbouwing van maatregelen.
- **Ruimte voor uitzonderingen bij goed resultaat**: Bij aantoonbare goede resultaten kunnen boeren uitzonderingen krijgen op generieke maatregelen, zoals stikstofkortingen en rustgewasverplichtingen.

Knelpunten en zorgen

1. Onvoldoende uitgewerkte maatregelen

Veel maatregelen zijn nog vaag geformuleerd. Cruciale onderdelen zoals meetprotocollen voor doelsturing, streefwaarden, en juridische borging ontbreken. Door de late communicatie van gebieden en normen is het voor ondernemers nu in november onmogelijk om zich tijdig en adequaat voor te bereiden.

2. Complexiteit en differentiatie

De verdere differentiatie van gebruiksnormen per gebied en gewas leidt tot een onwerkbare situatie. De regelgeving wordt dermate complex dat zelfs adviseurs moeite hebben om deze correct toe te passen. Dit vergroot het risico op fouten en onzekerheid. Het aantal normen is inmiddels zo divers dat het correct toepassen op bedrijfsniveau tot problemen leidt in planning en uitvoering.

3. Hoge administratieve lasten

De invoering van doelsturing en monitoring brengt een aanzienlijke administratieve last met zich mee. Zonder vereenvoudiging, adequate ondersteuning en digitalisering dreigt dit ten koste te gaan van de tijd en middelen die boeren nodig hebben voor hun primaire taak: voedselproductie.

4. Aanscherping zonder effectmeting

Het programma stelt vergaande aanscherpingen voor, terwijl de effecten van het 7e Actieprogramma en de derogatiebeschikking 2022–2025 nog niet volledig zijn geëvalueerd en meegenomen in het afwegingskader. Voorbeelden zijn de verplichte inzaai van vanggewassen, rustgewassen en bufferstroken. Wij pleiten nadrukkelijk voor een evaluatie van deze maatregelen.

5. Effectiviteit van stikstofmaatregelen in zandgebieden

Het APN stelt verdere aanscherping van stikstofnormen voor in zandgebieden, ondanks dat eerdere maatregelen waaronder stikstofkortingen daar weinig effect hebben gehad. De WUR-analyse bevestigt dat de bijdrage van landbouw aan nutriëntenbelasting in deze gebieden relatief constant is gebleven, ondanks beleid.
Het APN erkent dat de KRW-doelen in 2027 niet overal gehaald kunnen worden. Verdere aanscherping van normen zonder nieuwe inzichten of instrumenten lijkt weinig effectief en kan het draagvlak onder agrariërs verder ondermijnen.

6. Daling bodemvruchtbaarheid

Verlies van derogatie en generieke kortingen op stikstof kunnen leiden tot structurele daling van bodemvruchtbaarheid, met negatieve gevolgen voor opbrengsten, bodemleven en koolstofvastlegging. Wij pleiten voor een omslag van mestbeleid naar bodembeleid.

7. Gebrekkige onderbouwing aandachtsgebieden

De aanwijzing van aandachtsgebieden is onvoldoende transparant. Er is geen traceerbare relatie tussen de gebiedsindeling en de feitelijke waterkwaliteit. Stakeholders zijn niet of nauwelijks betrokken bij de totstandkoming, wat het draagvlak ernstig schaadt. Agractie wijst op het gebruik van modelstudies die niet altijd betrouwbaar zijn. Wij onderschrijven dat metingen vaak afwijken van conclusies die modelberekeningen aangeven. Transparantie in meetpunten, analyses en langjarige resultaten is nodig om draagvlak te creëren.

8. Timing en impact op bedrijfsvoering

De maatregelen komen op een moment dat bouwplannen voor het komende seizoen al vastliggen. Dit maakt het onmogelijk om tijdig bij te sturen. De economische impact is groot, zeker voor telers in de zand- en lössgebieden.

9. Geen afstemming met buurlanden

Wij vragen ons af waarom de normen voor stikstof en fosfaat in oppervlaktewateren niet worden afgestemd op die in België en Duitsland, terwijl waterlichamen uit die landen vaak

hogere concentraties bevatten dan in Nederland is toegestaan. Daarmee is het voor telers onhaalbaar om te voldoen aan de Nederlandse KRW normen.

Aanbevelingen

Wij roepen het ministerie op om:

- **Doelsturing snel en volledig uit te werken**, inclusief meetprotocollen, streefwaarden en juridische borging.
- **De aanwijzing van aandachtsgebieden te herzien**, met transparante onderbouwing en betrokkenheid van regionale stakeholders.
- **De generieke kortingen te heroverwegen**, en waar mogelijk te vervangen door doelgerichte, bedrijfsspecifieke maatregelen.
- **De administratieve lasten te beperken**, door digitalisering en vereenvoudiging van uitvoering.
- **De effecten van bestaande maatregelen eerst te evalueren**, alvorens nieuwe aanscherpingen door te voeren.
- **De bodemvruchtbaarheid als beleidsdoel op te nemen**, en negatieve neveneffecten van maatregelen te voorkomen.
- **Afstemming met buurlanden te zoeken**, om disproportionele eisen te voorkomen.
- **Een betere economische analyse uit te voeren**, inclusief keteneffecten en impact op voedselzekerheid.

Slotbeschouwing

Het concept 8e Actieprogramma en de wijziging uitvoeringsregeling meststoffenwet bevat waardevolle elementen, maar mist op dit moment de robuustheid, uitvoerbaarheid en onderbouwing die nodig zijn voor een effectief en gedragen beleid. Wij pleiten voor een herziening waarin vakmanschap, maatwerk en transparantie van de teler centraal staan. Innovaties op gebied van bemesting, beregening, monitoring en precisielandbouw leveren een groter effect op dan het aanscherpen van generieke maatregelen. Alleen dan kunnen we samen werken aan verbetering van de waterkwaliteit én een toekomstbestendige landbouw.

Coöperatie FarmPlus